

УДК 376:362.4:37.018

DOI <https://doi.org/10.32782/2707-0409.2025.1.5>

Біскуп В. С.

кандидат соціологічних наук,
доцент кафедри психології та соціальної роботи
Західноукраїнський національний університет
e-mail: vbiskup@gmailcom
ORCID ID:0000-0003-4557-4414
Researcher: ID: G-5539-2017

АБІЛІТАЦІЯ ЯК ПРОЦЕС ФОРМУВАННЯ НОВИХ НАВИЧОК: ВІД ТЕОРІЇ ДО ПРАКТИКИ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

У статті розглядається проблема чіткого розмежування понять «абілітація» та «реабілітація» в науковому і практичному дискурсах соціальної роботи. Звертається увага на термінологічну невизначеність, яка може негативно позначитися на якості соціальних послуг. Абілітація розглядається як процес формування нових навичок в осіб, які їх раніше не мали, а реабілітація – як відновлення втрачених функцій. У статті аналізуються наукові підходи до визначення вказаних понять, вітчизняні та закордонні дослідження, нормативно-правова база, зокрема законодавство України та Конвенція ООН про права осіб з інвалідністю. У роботі запропоновано порівняльну таблицю критеріїв абілітації та реабілітації у контексті соціальної роботи, яка охоплює такі критерії, як мету, цільову групу втручання, роль соціального працівника та відповідні методи та підходи. Виділено чотири ключові сфери абілітації: соціально-побутову, професійно-трудова, ціннісно-нормативну та трансцендентно-смилову, кожна з яких охоплює розвиток нових компетентностей. Зазначено важливість подолання аномії через ціннісно-нормативну абілітацію.

Ключові слова: абілітація, реабілітація, соціальна робота, сфери абілітації.

Постановка проблеми. У сучасному суспільстві, в якому зростає увага до прав осіб з інвалідністю, інклюзивної освіти та ефективної соціальної політики, чітке розмежування понять «абілітація» та «реабілітація» стає критично важливим. Ці терміни часто не розрізняють, що призводить до методологічних помилок у практиці соціальної підтримки.

Наукова та практична актуальність полягає в необхідності теоретичного уточнення термінології, особливо в українському контексті, де дослідження цих понять ще не досить розвинені. Абілітація (формування нових навичок в осіб, які їх ніколи не мали) та реабілітація (відновлення втрачених функцій через травми або хвороби) вимагають різних підходів, оскільки неоднозначність у їх трактуванні може призводити до некоректних висновків і незадовільних результатів інтервенцій.

Отже, дослідження цих понять має вагомe значення для наукового дискурсу, розробки нових та удосконалення існуючих соціальних програм, правового захисту та формування інклюзивного суспільства. Без чіткого розмежування абі-

літації та реабілітації неможливо забезпечити ефективну підтримку різноманітних груп людей з особливими потребами чи осіб, які вимагають фахового втручання в системі освіти, охорони здоров'я, соціального захисту.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика абілітації розосереджена у науковій літературі, публіцистичних публікаціях, нормативно-правових актах як на національному, так і на міжнародних рівнях. Зокрема, С. О. Хоменко визначає абілітацію як новий складник у системі супроводу дітей раннього віку. В такому контексті абілітація означає навчання дитини вмінь досягати певного рівня функціонального розвитку альтернативними шляхами, якщо звичні недоступні, а також адаптувати навколишнє середовище для компенсації відсутніх або порушених функцій у дитини [11, с. 324].

Ю. Ю. Варивода у своїй роботі детально аналізує взаємозалежність соціальної реабілітації, соціальної адаптації та соціальної інтеграції у сфері соціальної роботи [2]. Проте, на нашу думку, не віднайшли свого відображення у цій, безумовно, цінній науковій розвідці питання соціальної абілітації як важливого ресурсного потенціалу для забезпечення ще не набутого досвіду у повноцінному функціонуванні повсякденного життя.

К. Крутій та Л. Зданевич зосереджували увагу на підготовці майбутніх фахівців до роботи з різними категоріями дітей в умовах спеціального абілітаційного простору [6].

Закордонні вчені у контексті емпіричного дослідження молоді у процесі абілітації зазначають, що згідно з Міжнародною класифікацією функціонування, інвалідності та здоров'я участь визначається як «залученість у життєвій ситуації», описуючи її як багатовимірну концепцію, яка складається з двох взаємопов'язаних компонентів: присутності (фізична наявність у ситуації) та залученості – внутрішнього, суб'єктивного досвіду участі, яка включає мотивацію, наполегливість, емоційний стан, соціальні взаємодії тощо [13].

Безумовно, важливими є теоретичні та прикладні видання щодо організаційних заходів медико-психологічної реабілітації з військовослужбовцями – учасниками бойових – дій на етапі відновлення, застосування Міжнародної класифікації функціонування (МКФ) обмеження життєдіяльності та здоров'я у практиці фахівців із реабілітації, принципів і особливостей використання МКФ, зокрема, мультидисциплінарною реабілітаційною командою [9; 10].

Проте, на нашу думку, у мовному, теоретичному та практичному дискурсі існує зміщення акцентів у трактуванні реабілітаційних та абілітаційних послуг, їх розуміння як синонімічних понять. Вважаємо за необхідне коректно їх розмежовувати з метою забезпечення точності наукового та професійного спілкування, а також для ефективного планування та реалізації відповідних соціальних, медичних та освітніх програм.

Мета статті. У статті здійснено спробу чіткого розмежування понять «реабілітація» та «абілітація» в теоретичному та практичному дискурсі з метою під-

вищення точності наукового спілкування та ефективності реалізації соціальних, медичних і освітніх програм.

Результати дослідження. За визначенням фахівців соціальної сфери, абілітація (лат. *abilitatio*; від лат. *habilis* – зручний, пристосувальний) розуміється як комплекс заходів (послуг), спрямованих на формування нових і підсилення вже існуючих ресурсів соціального, психічного та фізичного розвитку дитини або сім'ї. Термін найчастіше використовують стосовно дитини з особливими потребами, а також сім'ї, яка знаходиться в кризовій ситуації [3, с. 7].

За кордоном прийнято розрізняти поняття «абілітація» та «реабілітація». Абілітація розуміється як комплекс послуг, спрямованих на формування нових і мобілізацію, посилення наявних ресурсів соціального, психічного й фізичного розвитку людини, натомість реабілітацією в міжнародній практиці прийнято називати відновлення здібностей, які були в минулому, але втрачені внаслідок хвороби, травми, змін умов життєдіяльності [4, с. 17].

За іншим визначенням, реабілітація – це процес повторного навчання навичкам, які були втрачені через травму або захворювання. Це навички та функціональні здібності, які свого часу були притаманні людині, але згодом були втрачені або значно погіршилися. Прикладом цього є навчання рухати рукою після інсульту або черепно-мозкової травми. Абілітація – це процес навчання та оволодіння навичкою вперше. Під час абілітації людина не може покладатися на будь-які попередні спогади про те, як вона раніше застосовувала цю навичку, оскільки це для неї щось нове [14].

С. О. Хоменко, розглядаючи атрибутивні ознаки процесу абілітації, вважає, що такими є формування відсутніх здібностей. Абілітаційні послуги мають бути спрямовані на розвиток у дитини функцій і здібностей, які в нормі з'являються без спеціальних зусиль оточення, а у дитини з обмеженнями життєдіяльності можуть з'явитися тільки в результаті цілеспрямованої роботи. Таким чином, атрибутивною ознакою абілітації є розвиток природних функцій і здібностей, які характеризуються поняттям норми [12, с. 231].

У Законі України «Про реабілітацію осіб з інвалідністю» визначено, що реабілітація осіб з інвалідністю розуміється як система медичних, психологічних, педагогічних, фізичних, професійних, трудових, фізкультурно-спортивних, соціально-побутових заходів, спрямованих на надання особам допомоги у відновленні та компенсації порушених або втрачених функцій організму для досягнення і підтримання соціальної та матеріальної незалежності, трудової адаптації та інтеграції в суспільство, а також забезпечення осіб з інвалідністю допоміжними засобами реабілітації і медичними виробами.

Натомість у статті 37 цього ж Закону у контексті соціальної реабілітації термін «абілітація» береться в дужки після визначення основного терміна «соціальна реабілітація», що, на нашу думку, свідчить про те, що абілітація розуміється як синонім попереднього. Ось як виглядає визначення у нормативному документі:

«Стаття 37. Соціальна реабілітація (абілітація) спрямовується на оптимізацію і коригування ставлення осіб з інвалідністю, дітей з інвалідністю до своїх вад, становища в сім'ї та суспільстві, виховання у них навичок до самообслуговування, адаптацію в навколишньому середовищі» [8].

У Конвенції про права осіб з інвалідністю, ратифікованій Верховною Радою України, означені терміни також вживаються без чіткого розмежування. Зокрема, у статті 26 «Абілітація та реабілітація» визначено, що необхідно вживати заходів з метою надання особам з інвалідністю можливостей для досягнення й збереження максимальної незалежності, повних фізичних, розумових, соціальних та професійних здібностей і повного включення й залучення до всіх аспектів життя [7].

Загалом, на нашу думку, абілітацію у процесі відновлення здатності до повсякденного життя варто розуміти як діяльність із розвитку, що стимулює потенційні можливості осіб, які зазнали негативних життєвих ситуацій та були не готові з ними ефективно впоратися. Спрямованість абілітації пов'язана з формуванням необхідних навичок соціальної адаптації та інтеграції, створенням нових чи актуалізацією тих шляхів нарощування соціального потенціалу, які уможливають продуктивну взаємодію особистості з мінливим соціумом [1, с. 81].

Отже, абілітація сутнісно пов'язана із набуттям тих здібностей, за сприяння яких людина, свого часу потрапивши у скрутні чи несприятливі умови перебування, відкриває альтернативні траєкторії самозцілення, має змогу відновити власну ідентичність та сенс існування.

Відповідно до проведеного аналізу нами запропонована порівняльна таблиця критеріїв абілітації та реабілітації саме в соціальній роботі, яка дозволяє продемонструвати схожості й відмінності між цими двома поняттями, що використовуються у практиці соціального супроводу.

Таблиця охоплює ключові аспекти, такі як визначення понять, мета заходів, об'єкти втручання, основні завдання, тривалість процесу, результати, а також роль фахівця у кожному з процесів. Такий підхід дає можливість краще зрозуміти специфіку і напрями практичного застосування абілітації та реабілітації в соціальній роботі, забезпечити системний підхід до аналізу потреб клієнтів, а також підвищити ефективність планування і реалізації соціальних послуг. Цей аналітичний інструмент є корисним як для наукових досліджень, так і для практичної діяльності соціальних працівників, особливо у процесі формування індивідуальних програм соціальної підтримки.

Зазначимо, що соціальна абілітація є системою заходів, процедур, протоколів втручання, які мають власну специфіку та структурні компоненти. Нами виокремлено чотири сфери абілітації, які не суперечать загальноприйнятим сегментам суто реабілітаційних заходів, а дещо укрупнюють розуміння втручання у життєві ситуації осіб, які потребують оновлених правил соціалізації, спрямованих, власне, не на відновлення, а на набуття актуальних навичок, які не були досягнуті у попередньому життєвому досвіді.

Таблиця 1

**Порівняльна таблиця критеріїв абілітації та реабілітації
в соціальній роботі**

Критерії	Абілітація (в соціальній роботі)	Реабілітація (в соціальній роботі)
Мета	Соціалізація осіб, які не мали сформованих соціальних навичок.	Відновлення соціальних зв'язків і функцій після втрати або кризи.
Цільова група	Діти-сироти, особи з інвалідністю з дитинства, внутрішньо переміщенні особи, військовослужбовці, які зазнали безповоротних фізичних чи психологічних травмувань.	Люди після травм, психічних розладів, різноманітних залежностей, психічно здорові люди, які потребують відповідної фахової допомоги.
Основні заходи	Соціально-педагогічна підтримка, тренінги навичок, наставництво.	Соціальна адаптація, підтримка у працевлаштуванні, робота із сім'єю.
Роль соціального працівника	Навчити базовим соціальним, комунікативним і побутовим навичкам.	Допомогти повернутися до суспільства, відновити активну участь у системі соціальних комунікацій.
Кінцевий результат	Здатність самостійно функціонувати в суспільстві.	Повернення до активного соціального життя після втрати.
Підходи та методи	Індивідуальні плани розвитку, інклюзія, міжвідомча співпраця, реадаптація.	Кризовий менеджмент, кейс-менеджмент, реінтеграція.

Отже, перша сфера пов'язана із соціально-побутовою абілітацією, тобто набуттям нових навичок участі у суспільних подіях, користування громадським транспортом, відвідування закладів культури, торгівлі, медичного обслуговування тощо. Це сприяє включенню особистості у соціальне довкілля та формуванню базових життєвих навичок (гігієни, самопомоги, навігації у просторі, організації особистого часу). Зазначені компетенції забезпечують фундамент для подальшої соціальної автономії та самостійності особистості. Соціально-побутова абілітація також поєднує у собі розвиток комунікативних здібностей, здатності ефективно взаємодіяти з іншими людьми, вести діалог, висловлювати власну думку, вступати в соціальні контакти, уникати конфліктів або конструктивно їх вирішувати.

Друга сфера охоплює професійно-трудова абілітацію, яка пов'язана з професійною орієнтацією та підготовкою до трудової діяльності у нових життєвих ситуаціях, якщо потенційний працівник не володів жодною спеціальністю з попереднім трудовим досвідом. Означена абілітація передбачає формування трудових навичок, розвиток відповідальності, дисципліни, здатності працювати у команді, виконувати завдання за графіком, а також визначає готовність до можливих напрямів майбутньої професійної реалізації в умовах межової невизначеності. Професійна перекваліфікація, готовність до вибору нових видів діяльності та формування професійної ідентичності сприяє не тільки поглибленню професійних знань і вмінь, але й активному входженню особистості в нове професійне середовище, забезпечуючи її адаптацію до змінних соціально-економічних умов та ринкових вимог.

Ціннісно-нормативна абілітація спрямована на формування в особистості системи цінностей, норм поведінки та етичних принципів, необхідних для соціально

прийняттого способу життя, забезпечує її інтеграцію у суспільні зв'язки через засвоєння нових культурних норм, правил взаємодії та моральних орієнтирів. Процес ціннісно-нормативної абілітації є ключовим у подоланні аномії – стану, за якого попередні цінності втрачені, а нові ще не сформовані. За Е. Дюркгеймом, аномія виникає в умовах соціальної дестабілізації та характеризується руйнуванням звичної нормативної основи поведінки, призводить до внутрішнього дисбалансу та соціальної дезорієнтації особистості. Подолання аномії постає важливою метою соціальної роботи, спрямованої на відновлення особистісної та соціальної ідентичності.

Трансцендентно-сміслова абілітація розуміється як процес формування у людини нових духовних, смислових і символічних компетентностей, які виходять за межі повсякденного досвіду. Акцент ставиться не на відновленні втрачених функцій, а на розвитку здатності осмислювати життя, формувати особистісні смисли, розуміти символи та метафори, а також знаходити глибокий сенс у взаємодії з навколишнім світом. Таким чином, трансцендентно-сміслова абілітація забезпечує особистість інструментами для духовного самовираження, культурного входження у нові смислові простори та пошуку глибокого сенсу у взаємодії з навколишнім світом. За влучним висловом знаного українського філософа С. Б. Кримського, «особистість здійснюється як трансформація зовнішнього світу у внутрішній... А з другого боку – у своєму самобудівництві осмисленого існування відкриває зовнішньому світу буттю можливість засвідчення, виявлення особливого, альтернативного світу» [5, с. 33]. Натомість негативні злами, непродуктивні життєві ситуації, переживання і трагедії, які відбуваються поза межами будь-якого особистісного впливу, деструктивно діють на психологічну, смислову, емоційну сфери особистості, підривають віру і довіру до світу, людей. Врешті-решт і до самих себе.

Виокремленні чотири сфери абілітації становлять цілісну модель, яка спрямована не лише на компенсацію існуючих обмежень, а й на активне формування нових соціальних ресурсів, забезпечуючи особистість засобами, механізмами, методами ефективної участі у суспільному житті. Запропонований підхід дозволяє перейти від традиційного моделювання допомоги до партнерства, де клієнт є активним суб'єктом процесу змін, а не лише об'єктом втручання.

Висновки і перспективи подальших досліджень. На підставі проведеного аналізу висновуємо, що чітке розмежування понять «абілітація» та «реабілітація» є необхідним етапом для забезпечення точності наукового та професійного дискурсу в соціальній роботі, має практичну значущість для планування, реалізації та оцінки соціальних, а також медичних і освітніх програм, спрямованих на підтримку людей, які потерпають від різноманітних соціальних негараздів та потребують залучення до нових моделей поведінки, мислення, світосприйняття, ціннісних орієнтирів.

Абілітація, як показано у статті, орієнтована на формування нових навичок та компетентностей, тоді як реабілітація передбачає відновлення втрачених функ-

цій. Така принципова різниця повинна враховуватись під час проєктування індивідуальних, інституційних стратегій супроводу, особливо в системах соціальної допомоги та соціального захисту різних категорій населення.

Теоретико-методологічний аспект подальших досліджень полягає у подальшому уточненні термінологічного поля, зокрема, у міжнародному порівняльному контексті, щоб забезпечити наукову сумісність термінів у рамках українського та світового дослідницького простору. У практичному аспекті вбачається необхідною розробка практико-орієнтованих методик, форм, методів, заходів, які б забезпечували чітке застосування концепцій абілітації та реабілітації у роботі соціальних служб, шкіл, реабілітаційних центрів й усіх зацікавлених інституцій, які здійснюють кваліфіковану допомогу усім громадянам, які її потребують.

Список використаних джерел і літератури

1. Біскуп В. С. Абілітація як процес відновлення здатності до повсякденного життя. *Психосоціальні ресурси особистісного та соціального розвитку в епоху глобалізації* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, м. Тернопіль, 4–5 листопада 2022 р. : в 2 т. Тернопіль : ЗУНУ, 2022. Т. 1. С. 80–81.
2. Варивода Ю. Ю. Взаємозалежність соціальної реабілітації, соціальної адаптації та соціальної інтеграції у сфері соціальної роботи. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Педагогіка. Соціальна робота»* / гол. ред. О. Бартош. Ужгород : Говерла, 2023. № 2 (53). С. 26–29.
3. Енциклопедія для фахівців соціальної сфери / за заг. ред. проф. І. Д. Зверєвої. Київ, Сімферополь : Універсум, 2012. 536 с.
4. Квітко Н. Соціально-психологічні особливості адаптації та реабілітації дітей з обмеженими функціональними можливостями. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2021. № 4 (108). С. 15–23.
5. Кримський С. Б. Під сигнатурою Софії. Київ : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2008. 367 с.
6. Крутий К.Л., Зданевич Л.В. Підготовка майбутніх фахівців до роботи з різними категоріями дітей в умовах спеціального абілітаційного простору. *Педагогічний дискурс* : зб. наук. праць / гол. ред. І.М. Шоробура. Хмельницький : ХГПА, 2017. Вип. 22. С. 76–80.
7. Про ратифікацію Конвенції про права осіб з інвалідністю і Факультативного протоколу до неї : Закон України від 16.12.2009 р. № 1767–VI. URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_g71#Text
8. Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні : Закон України від 19.12.2017 р. № 2249-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2961-15#Text>
9. Психологічна робота з військовослужбовцями-учасниками бойових дій на етапі відновлення : методичний посібник. Київ : «Центр учбової літератури», 2023. 283 с.
10. Реабілітаційний набір Міжнародної класифікації функціонування, обмеження життєдіяльності та здоров'я в практиці фахівців із реабілітації : навчально-методичний посібник / В.М. Савченко, О.М. Поляничко та ін. Київ : Київ. столич. ун-т ім. Б. Грінченка, 2024. 536 с.
11. Хоменко С. О. Абілітація як нова складова системи супроводу дітей раннього віку. *Наука і молодь – 2021: пріоритетні напрями глобалізаційних змін* : матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених, м. Київ, 16 квітня 2021 року. Київ : Навчально-науковий інститут менеджменту та психології ДЗВО «Університет менеджменту освіти», 2021. С. 323–325.

12. Хоменко С.О. Атрибутивні ознаки процесу абілітації дітей раннього віку з особливими потребами. *Актуальні проблеми ортопедagogіки, ортопсихології та реабілітології* : матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції / за ред. М. Шеремет, А. Шевцова, А. Заплатинської. Київ : Альянт, 2021. С. 230–232.

13. Karlsson C., Andersson A.N., Lundqvist L-O., Huus K. Participation in the Habilitation Process, from the Perspective of Young People. *Scandinavian Journal of Disability Research*. 2025. № 27 (1). P. 227–239.

14. Stavrou A. Rehabilitation vs Habilitation: What's the Difference? URL: <https://www.myotspot.com/rehabilitation-vs-habilitation>

References

1. Biskup, V. S. (2022). Abilitatsiia yak protses vidnovlennia zdibnosti do povsiakdennoho zhyttia [Habilitation as a process of restoring every day capacity]. In *Psykhosotsialni resursy osobystisnoho ta sotsialnoho rozvytku v epokhu hlobalizatsii : Materialy Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii* (Vol. 1, pp. 80–81). ZUNU [in Ukrainian].

2. Khomenko, S. O. (2021). Abilitatsiia yak nova skladova systemy suprovidu ditei rannoho viku [Abilitation as a new component of early childhood support system]. In *Nauka i molod–2021: Priorytetni napriamy hlobalizatsiinykh zmin* (pp. 323–325). Naukovo-navchalnyi instytut menedzhmentu ta psykholohii DZVO “Universytet menedzhmentu osvity” [in Ukrainian].

3. Khomenko, S. O. (2021). Atrybutyvni oznaky protsesu abilitatsii ditei rannoho viku z osoblyvymy potrebamy [Attributive signs of the habilitation process for young children with special needs]. In M. Sheremet, A. Shevtsov, & A. Zaplatynska (Eds.), *Aktualni problemy ortopedahohiky, ortopsykholohii ta reabilitolohii : Materialy IV Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii* (pp. 230–232). Aliant [in Ukrainian].

4. Krutii, K. L., & Zdanevych, L. V. (2017). Pidhotovka maibutnikh fakhivtsiv do roboty z riznymy katehoriiami ditei v umovakh spetsialnoho abilitatsiinoho prostoru [Training future professionals to work with various categories of children in a special habilitation environment]. *Pedahohichni dyskurs*, (22), 76–80 [in Ukrainian].

5. Krymskyi, S. B. (2008). *Pid syhnaturoiu Sofii* [Under the signature of Sophia]. Vydavnychiy dim “Kyievo-Mohylianska akademiia” [in Ukrainian].

6. Kvitko, N. (2021). Sotsialno-psykholohichni osoblyvosti adaptatsii ta reabilitatsii ditei z obmezhenyimi funktsionalnymi mozhlyvostyami [Socio-psychological features of adaptation and rehabilitation of children with limited functional abilities]. *Pedahohichni nauky: Teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnolohii*, (4) 108, 15–23 [in Ukrainian].

7. Psykholohichna robota z viiskovosluzhbovtsiamy –uchasnykamy boiovykh dii na etapi vidnovlennia [Psychological work with combatants at the stage of recovery]. (2023). Tsentruchbovoiliteratury [in Ukrainian].

8. Savchenko, V. M., Polianychko, O. M., et al. (2024). *Reabilitatsiinyi nabor Mizhnarodnoi klasyfikatsii funktsionuvannia, obmezhennia zhyttiedialnosti ta zdorovia v praktytsi fakhivtsiv iz reabilitatsii: Navchalno-metodychnyi posibnyk* [Rehabilitation set of the ICF in rehabilitation practice]. Kyivskiy stolichnyi universytet im. B. Hrinchenka [in Ukrainian].

9. Varyvoda, Yu. Yu. (2023). Vzaiemozalezhnist sotsialnoi reabilitatsii, sotsialnoi adaptatsii ta sotsialnoi intehtatsii u sferi sotsialnoi roboty [Interdependence of social rehabilitation, adaptation and integration in social work]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu: Seriia: Pedahohika. Sotsialna robota*, (2) 53, 26–29 [in Ukrainian].

10. Verkhovna Rada Ukrainy. (2009). *Pr oratyfikatsiiu Konventsii pro prava osib z invalidnistiu i Fakultatyvnoho protokolu d onei: Zakon Ukrainy vid 16.12.2009 № 1767–VI* [On ratification of the Convention on the Rights of Persons with Disabilities]. Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_g71#Text [in Ukrainian].

11. Verkhovna Rada Ukrainy. (2017). *Pro reabilitatsiiu osib z invalidnistiu v Ukraini: Zakon Ukrainy vid 19.12.2017 № 2249-VIII* [On the rehabilitation of persons with disabilities in Ukraine]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2961-15#Text> [in Ukrainian].
12. Zvierieva, I. D. (Ed.). (2012). *Entsyklopediia dlia fakhivtsiv sotsialnoi sfery* [Encyclopedia for social sphere professionals]. Universum [in Ukrainian].
13. Karlsson, C., Andersson, A. N., Lundqvist, L.-O., & Huus, K. (2025). Participation in the habilitation process, from the perspective of young people. *Scandinavian Journal of Disability Research*, 27 (1), 227–239. Retrieved from: <https://doi.org/10.16993/sjdr.XXX> [in English]
14. Stavrou, A. (n.d.). *Rehabilitation vs habilitation: What's the difference?* MyOTSpot. Retrieved from: <https://www.myotspot.com/rehabilitation-vs-habilitation> [in English]

Biskup V. S.

Candidate of Sociological Sciences,
Associate Professor at the Department of Psychology and Social Work
West Ukrainian National University

**HABILITATION AS A PROCESS OF FORMING NEW SKILLS:
FROM THEORY TO SOCIAL WORK PRACTICE**

The article addresses the issue of clearly distinguishing between the concepts of «habilitation» and «rehabilitation» within the scientific and practical discourse of social work. Attention is drawn to terminological uncertainty, which can negatively affect the quality of social services. Habilitation is considered as a process of forming new skills in individuals who previously lacked them, while rehabilitation is understood as the restoration of lost functions. The article analyzes scientific approaches to defining the seconcepts, examines domestic and international research, and reviews relevant legislative frameworks, including Ukrainian legislation and the United Nations Convention on the Rights of Persons with Disabilities. A comparative table of criteria for habilitation and rehabilitation in the context of social work is proposed, covering such as pects as goals, target groups, the role of the social worker, and corresponding methods and approaches.

Four key areas of habilitation are identified: socio-domestic, vocational-labor, value-normative, and transcendental-meaningful – each encompassing the development of new competencies. Emphasis is placed on overcoming anomie through value-normative habilitation.

Key words: habilitation, rehabilitation, social work, areas of habilitation.